

DOI: <https://doi.org/10.32347/2077-3455.2021.61.139-158>

УДК 711.4

Шашкова Ірина Сергіївна,

студентка, кафедри архітектури та просторового планування,

Національний авіаційний університет

shashkovairina96@ukr.net

<http://orcid.org/0000-0003-2489-9308>

Буравченко Сергій Григорович,

кандидат архітектури,

професор кафедри архітектури та просторового планування

Національний авіаційний університет

serhii.buravchenko@npp.nau.edu.ua

<http://orcid.org/0000-0001-7862-0494>

Хлюпін Олександр Анатолійович,

старший викладач кафедри архітектури та просторового планування

Національний авіаційний університет

ahlupin@ukr.net

<http://orcid.org/0000-0003-3599-2700>

Пивоваров Олександр Григорович,

старший викладач кафедри архітектури та просторового планування

Національний авіаційний університет

Pialarh@gmail.com

<http://orcid.org/0000-0003-2765-2503>

МЕТОДИ ПРИСТОСУВАННЯ ЗАМКІВ ПІД КУЛЬТУРНО- ТУРИСТИЧНІ КОМПЛЕКСИ

Анотація: у статті розкрито та виділено методи пристосування замків під культурно-туристичні комплекси. Проаналізовано приклади з практики пристосування замків Європи, зокрема для культурно-туристичних комплексів.

Основними методами пристосування замків, що виявлені в результаті дослідження, після необхідної консервації і реставрації споруд є наступні: музеєфікація, театралізація, міфологізація, адаптація до сучасних потреб тощо. Додатковими прийомами ревіталізації, зокрема активізації культурно-туристичних функцій мають бути: створення готелю на території комплексу або біля нього, кафе та ресторанів, улаштування системи доріжок, сходів та оглядових майданчиків, замовлення і забезпечення трансформативності збірно-розбірних конструкцій для проведення фестивалів, використання світлових інсталяцій та проєкцій на фасадах замків, також важливим є розміщення сувенірних та продуктових крамничок, місць для паркування авто.

На основі цього досвіду за завданням НСАУ «Конкурс на кращу проєктну пропозицію реставрації з пристосування під культурно-мистецький центр пам'ятки архітектури національного значення - замку XV - XVII ст. (ох.№481) у с. Свірж Львівського району Львівської області» авторами статті було розроблено проєкт щодо пристосування замку у м. Свірж Львівської області. Таким чином аналітичні дослідження та систематизація європейського досвіду впроваджуються у реальне пристосування замку та його інтеграцію у культурне життя регіону.

Ключові слова: реновація; пристосування; нова функція; замок; руїни; реконструкція; реновація.

Постановка проблеми. Збереження замкових і фортифікаційних комплексів є однією з актуальних проблем збереження культурної спадщини. Особливо проблематичним є збереження замків через складність пристосування до сучасних функцій, що обмежує можливості їх сучасного використання. Досвід Європи демонструє, що вирішення цієї проблеми полягає у визначенні нових функцій, що дозволяють пристосувати пам'ятки архітектури для сучасних потреб.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні дослідження стосовно реновації, реконструкції та пристосування замків.

Принципи функціонально-планувальної реорганізації замкових комплексів розроблені у роботі Андрусяк У. Б. [1,2]

У своїй праці Андрусяк У.Б. систематизувала замкові комплекси із врахуванням особливостей їх адаптації до нових функціональних елементів за такими категоріями:

« – I категорія – замкові комплекси, де сучасні функціональні елементи впроваджені безпосередньо всередині оборонних укріплень і споруд;

– II категорія – замкові комплекси, де нові функціональні елементи розміщені за межами периметру оборонних укріплень;

– III категорія – замкові комплекси, де передбачено водночас обслуговування у межах оборонних споруд і поза межами периметру укріплень"[2, с. 16].

У праці Зарічняк А.П., Чернявської С.С. «Фортифікаційні споруди Карпатського регіону Румунії як об'єкт туристичної атракції» [10] були виділені такі напрямки європейської практики використання колишніх замкових комплексів та фортифікаційних об'єктів в сучасних умовах: організація екскурсій та туристичних маршрутів; розміщення музейних експозицій, об'єктів рекреаційно-оздоровчого призначення, сувенірних крамниць, закладів громадського харчування, готелів і кемпінгів. Також

запропоновано введення додаткових функцій: проведення зустрічей, конференцій, з'їздів; створення науково-методичних центрів, архівів; проведення історичних реконструкцій, театральних вистав, турнірів, фестивалів, майстер-класів тощо. [10, с. 3]

Особливості адаптації історичних будівель до сучасних потреб, методи визначення можливих шляхів їх пристосування до сучасного використання описав у своїй дисертації Босенко Є.В. [4]

Про музеєфікацію пам'яток архітектури та містобудування як засіб збереження історико-культурної спадщини написала у своїй роботі Марія Брич. [5]

Рекреаційно-туристське використання середньовічних замків і фортець досліджувала у своїй праці Аніпко Н. [3]

Закордонний досвід використання замків у туристичній сфері наводиться у напрацюваннях Кокаревої О.І., Храплива-Антошків Н.Л., Шпондарук В.В. [11]

Лесик О.В. у своїх публікаціях розгляє принципи реставрації пам'яток архітектури, а також описує замки та монастирі України. [12, 13]

Сільвія Солдано у своїй праці описала і проаналізувала використання та повторне використання середньовічних руїн. [21]

У статті Буравченко С.Г. розглянуто приклади міфологізації середньовічних замків Румунії з прив'язуванням до легенд життєвого шляху Влада Цепеша. [6]

Метою публікації є систематизування підходів до реновації замкових комплексів та визначення методів їх пристосування культурно-туристичні комплекси. Завданнями дослідження є аналіз вітчизняного та закордонного досвіду реновації і пристосування замків для актуального їх використання та повернення до життя, систематизація прийомів з пристосування замків та їх реновації та активного використання.

Основна частина. На сьогоднішній день у всьому світі є актуальною проблема збереження культурної спадщини. Особливо проблематичним є збереження замкових комплексів через брак коштів на їх реновацію та недостатню функціональність, що обмежує можливості їх сучасного використання. Дивлячись на досвід Європи, ми бачимо, що вирішення цієї проблеми полягає у визначенні напрямків та нових функцій їх використання. Збереження замкових комплексів відбувається шляхом актуалізації їх функцій, інтеграції в сучасне життя суспільства. І саме реновація історичних будівель дозволяє вирішити питання актуального функціонування занедбаних об'єктів спадщини.

Реновація – це комплекс архітектурно-будівельних заходів, які включають в себе часткову або повну реконструкцію будівлі чи приміщення та їх

адаптацію до нових умов функціонування та експлуатації; а також комплекс заходів, спрямованих на оновлення методів роботи, способів надання послуг, використання технічних засобів для якісного функціонування архітектурного об'єкта. [7, с. 8]

Для реалізації нових функцій в зазначених прикладах реновації створювалися умови та інфраструктура для їх обслуговування. Також важливою частиною для ревіталізації є благоустрій території, розроблення цілісної системи пішохідних і велодоріжок, оглядових майданчиків, мостів для полегшення пересування відвідувачів.

Авторами було розглянуто та проаналізовано досвід Європи із реновації та пристосування замкових комплексів до актуального використання на прикладі шести замків: замок Ператалада (Іспанія), Единбурзький замок (Велика Британія), замок Помбаль (Португалія), замок Целе (Словенія), замок Трсат (Хорватія), замок Фірмано (Данія). Усі ці замки використовуються як об'єкти туризму. Авторами було розроблено схеми розміщення нових функціональних елементів в межах замкових комплексів (Рис. 1 - 6). У табличній формі виділено нові та існуючі функціональні об'єкти, що розташовуються у межах внутрішнього периметру замку (музеї, відвідувальні центри, готелі, кафе, ресторани, сувенірні крамнички) та поза межами периметру замку (паркінги, паркові території, оглядові майданчики, туристично-інформаційні центри та інші елементи обслуговування відвідувачів).

Проаналізовані приклади характеризуються внесенням додаткових функцій: музейної, рекреаційної, дозвільної, житлової та історико-етнографічної тощо. Кожен з розглянутих прикладів має свої історико-архітектурні особливості, що впливає на унікальність обраних рішень.

Ознайомившись із працями з реновації замкових комплексів, можна виділити наступні методи:

- цілісне відтворення первісного обліку пам'ятки;
- консервація;
- адаптація під нові функції (додавання сходів, оглядових майданчиків, оздоблення);
- інтеграція руїн у нову структуру, конструктивну оболонку;
- інтеграція сучасних елементів або частин у існуючі будівлі. [1,2]

Рис. 1 – Замок Ператалада, Месура, Ператалада, Іспанія

Замок Перталада використовується в основному як готельно-туристичний комплекс, для цього було зроблено перепланування окремих частин існуючих споруд.

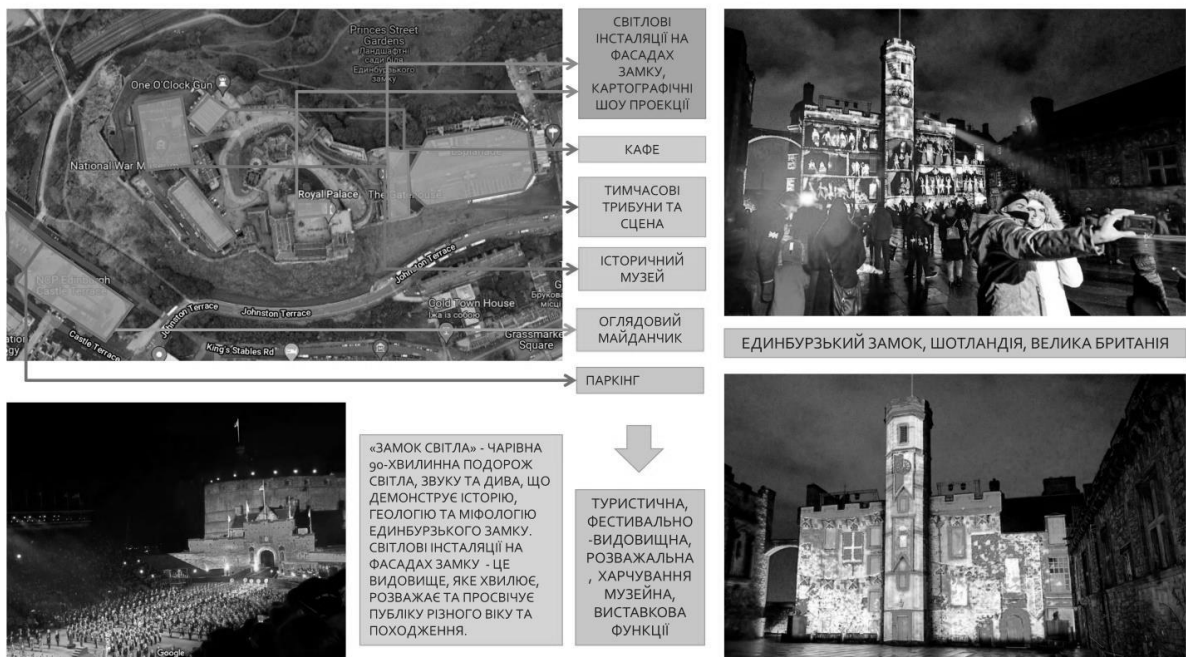

Рис. 2 – Единбурзький замок, Шотландія, Велика Британія

Цей замок запустив проєкт "Замок Світла"- 90-хвилинну подорож світла, звуку та проєкцій, що демонструє історію, геологію та міфологію Единбурзького замку. У цьому замковому комплексі ряд приміщень, пристосовано під функції обслуговування: кафе/ресторани, магазини та численні історичні експонати.

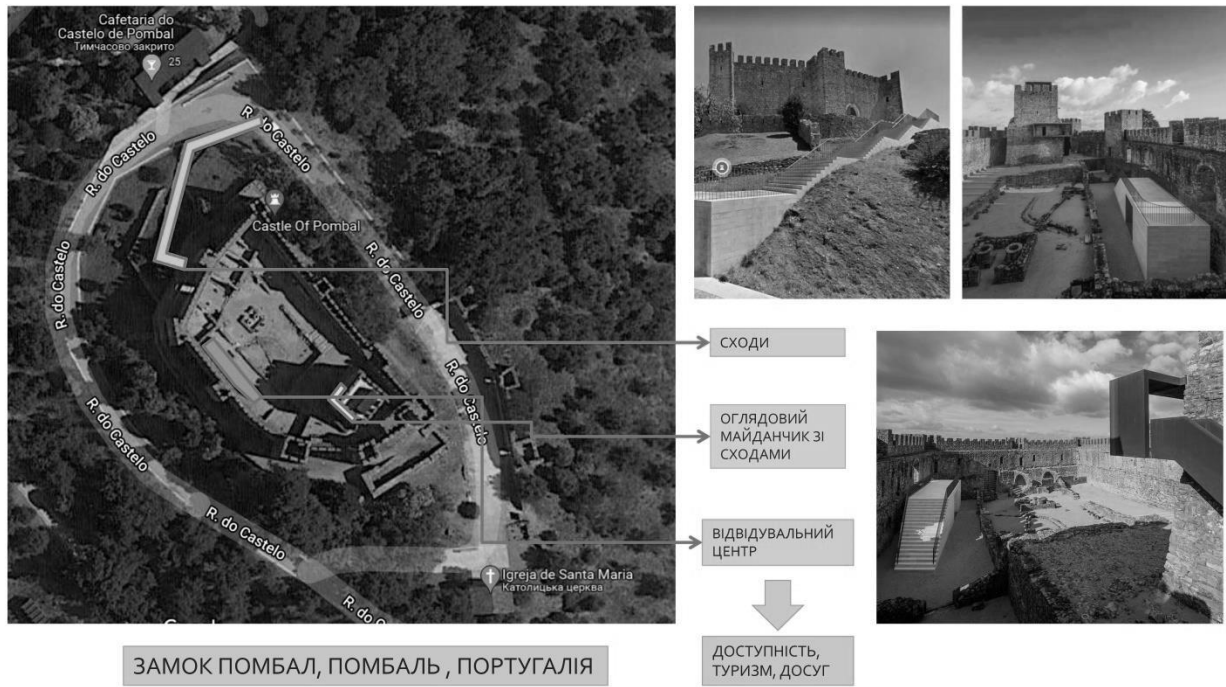

Рис. 3 – Замок Помбал, Помбаль, Португалія

У замку Помбал було додано новий об’єм для відвідувачів та систему сходів, майданчиків і доріжок для зручного сприйняття пам’ятки з різних видових точок.

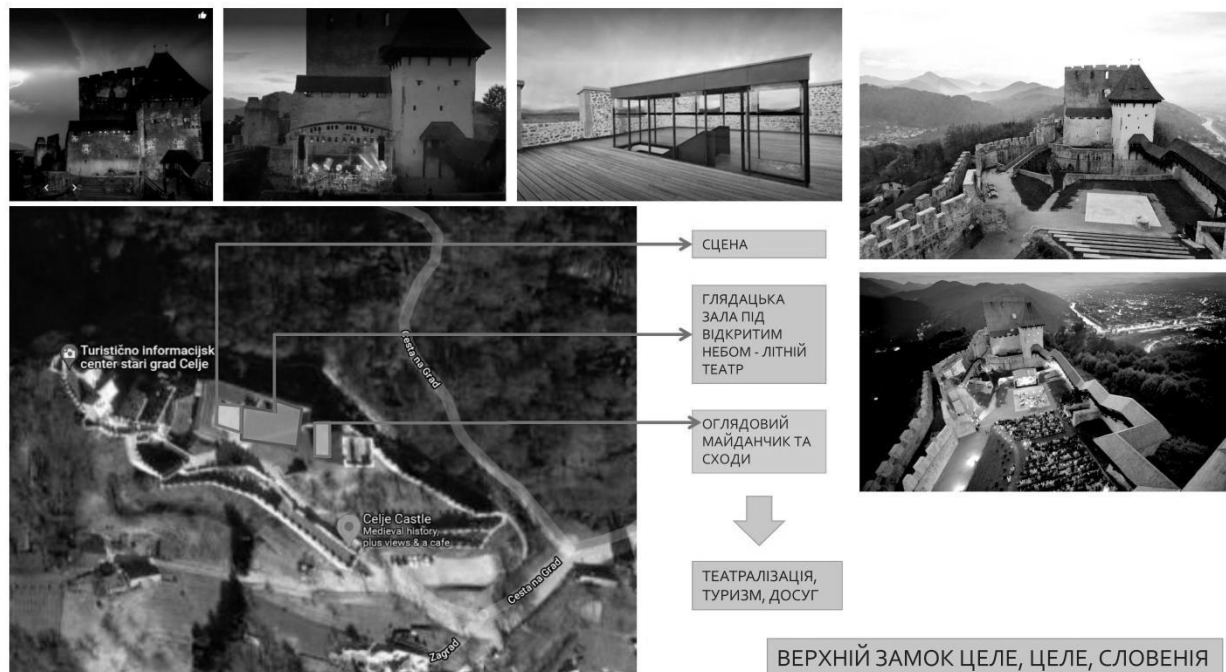

Рис. 4 – Верхній замок Целе, Целе, Словенія

Як пристосування замку до концерно-фестивальної функції було зроблено відкритий амфітеатр та площу для сцени, а до башти прибудовано оглядовий майданчик зі сходами.

Рис. 5 – Фортеця-замок Трсат, Трсат, Рієка, Хорватія

У замку Трсат створено винний бар та кафе з терасою. Замок активно використовується для різних заходів із застосуванням 3д проекцій на фасадах замку. На зимові свята замок декорується і біля нього влаштовують ярмарки.

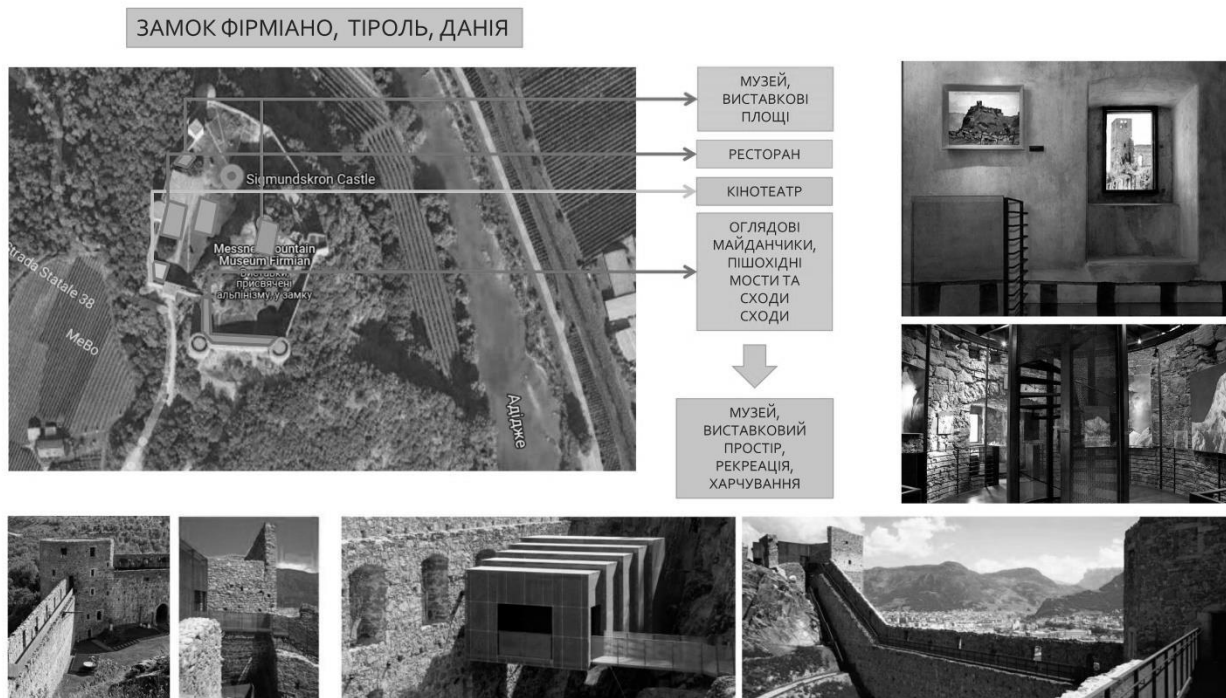

Рис. 6 – Замок Фірмаіано, Тіроль, Данія

У 2006 році у замку відкрили музей Messner Mountain Museum Firmian. Він дає уявлення про важливість і значення гір для людей за допомогою постійної експозиції "Зачарована гора".

Таблиця 1.- Просторовий розподіл нових та існуючих функціональних елементів в межах замкових комплексів (зарубіжний досвід)

Перелік функціональних елементів		Назви замкових комплексів	
у межах внутрішнього периметру замку	поза межами периметру замку		
- відвідувальний центр - мультимедійна кімната	- оглядові майданчики - кафе	- кафе - паркінг - парк для прогулянок - церква	- Замок Помбал, Помбаль, Португалія
- глядацька зала під відкритим небом - літній амфітеатр	- оглядовий майданчик	- туристично-інформаційний центр - паркінг	- Верхній замок Целе, Целе, Словенія
- музей	- ресторан	- готель - відкритий басейн - бар, ресторан - інформаційно-туристичний центр - паркінг	- Замок Ператалада, Месура, Ператалада, Іспанія
- інформаційно-туристичний центр	- кафе - винний бар	- скульптурна галерея - Парк	- Фортеця-замок Трсат, Трсат, Рієка, Хорватія
- каплиця - кафе	- історичний музей - національний музей війни	- збірно-розбірна сцена та трибуни - ресторан - сад - паркінг - оглядовий майданчик	- Единбурзький замок, Шотландія, Велика Британія
- музей - ресторан - кінотеатр	- оглядові майданчики - відкритий амфітеатр	- паркінг - тенісний клуб - готелі	- Замок Фірміано (Зігмундскрон), Больцано, Італія
- готель - церква	- ресторан - тераса	- оглядові майданчики	- Замок Д'Емпорда
- музей - вхідний павільйон - церква	- ігровий майданчик - оглядові майданчики	- паркінг - музей - інформаційно-туристичний центр - парк	- Замок Хаапсалу, Естонія

Щодо зарубіжної практики пристосування замкових комплексів до нового функціонування туристичної направленості можна виділити такі прийоми:

- поєднання або впровадження туристично-рекреаційних функцій, які є основою для розвитку та збереження таких об'єктів;

- розробка туристичних маршрутів близрозташованих районів та областей по значимим туристичним місцям;

- створення комплексу обслуговування для туризму на території;

- створення системи транспортно-пішохідних зв'язків;

- забезпечення заходів і елементів з безпеки використання існуючих споруд і території;

- створення місць проведення дозвілля: сувенірні крамниці, кафе, ресторани, лекційні, бібліотеки та інш.

Прийоми реновації, які можна виділити проаналізувавши практику пристосування замкових комплексів Європи:

- музеєфікація, комплекс робіт пов'язаних зі створенням на базі замку музею - гірський музей Месснера у замку Фірімано, Больцано, Італія;

- адаптація приміщень до тимчасових або постійних виставок та заходів - фортеця Монтжуїк, Барселона, Іспанія;

- міфологізація (зображення в інтер'єрах і коментарях екскурсоводів історичних подій та сюжетів літературних творів, зокрема казок, легенд і епосів) - Замок Бран як місце проживання Влада Цепеша – історичного прототипа графа Дракули – в Румунії;

- заходи із пристосування вже існуючих приміщень та об'єктів комплексу до зручного та актуального використання - фортеця Монтжуїк, Барселона, Іспанія;

- створення видових та оглядових майданчиків, та обладнання їх сходами, ліфтами, поручнями та інш., що покращить сприйняття об'єкту спадщини та розкриває видові точки – Замок Жиронелла, Барселона, Іспанія;

- облаштування та покриття вже існуючих транспортно-пішохідних доріжок відповідним покриттям або створення нових за потреби;

- театралізація, використання різних засобів освітлення, декорування, інформування, театралізації середовища під певну тематику або захід - замок Безено, Трентіно, (Італія);

- створення тимчасових збірно-розбірних систем та споруд для проведення фестивалів, свят, концертів та різних заходів, а також розробка сценаріїв їх використання залежно від типу заходів, пори року, кількості відвідувачів (сцена, трибуни, навіси, помости, павільйони, тенти, перекриття частин замку або їх покриття);

- створення засобів інформатизації та навігації по замку та його території (інформаційні стенди, дошки, панелі, вказівники по території) - Замок Одіхам, Гемпшир, Велика Британія;

- використання 3D проекцій, 3D мапінга та освітлення замку та його території на певні свята та події - Единбурзький замок, Шотландія, Велика

Британія.

Крім того можна виокремити прийом реновації в якому є багато варіантів рішень щодо створення нових об'ємів та об'єктів, що розташовуються залежно від їх використання та зв'язку із іншими частинами замку або комплексу :

- будівництво нового об'єкта на території комплексу (відвідувальний центр замку Помбал, Португалія);

- часткове додавання об'єму до частин замкового комплексу (вхідний павільйон в замку Хаапсалу, Естонія);

- новий об'єм всередині пам'ятки (замок Естлі, північний Уорікшир, Велика Британія);

- новий об'єкт занурений у ландшафт (центр відвідувачів у замку Хаммершус, Данія).

Відповідно до узагальненого досвіду та пошукового проєтування методи пристосування замків під культурно-туристичні потреби складаються з: консервації; реставрації музеєфікації; театралізації; міфологізації; адаптації та пристосування просторів до сучасного культурних і економічних потреб; інформатизації; трансформації на період проведення спеціальних заходів.

Як впровадження напрацювань цієї статті на практиці, проаналізовано використання замку Свірж, та запропоновано рішення щодо його пристосування до актуальних потреб використання.

Для того, щоб зрозуміти як краще пристосувати замок Свірж, ми проаналізували те, як він використовувався протягом свого існування.

Функція замку Свірж змінювалась наступним чином:

XV ст.– фортифікаційна;

XV-XVII ст.- житлова резиденція (у власності польського роду Свірзьких - звели основну частину замкових будівель, від яких сьогодні залишилися лише фрагменти;

середина XVII ст.- родовий замок Цетнерів (з'явилися герби Цетнера, відбулося перепланування і модернізація старого замку в стилі ренесанс, архітектор - Павло Гродзицький);

1648 р. – відновлення оборонна функція (під час національно-визвольної війни під проводом Богдана Хмельницького, Свірзький замок був захоплений козаками його зруйнували і спалили татари, облоги турецько-татарськими військами);

XIX ст.- житловий палац (ним володіли Катаріна Старжевська, Віктор Тадеуш, Марія Іласевич, Валер'ян і Клаудія Чайковські, Феліція Кжечунович, Ірена Воланская);

1907 по 1930 рр. - замок знаходиться у власності Роберта де Лямезана Салінса (, 1917-1926 рр. Салінс відродив замок із попелу після наслідків його руйнації у Першій світової війні, провів капітальну реставрацію та облаштування фортеці);

70-х роки ХХ - замок після реставрації використовувався як Будинок творчості архітекторів;

наприкінці 90-х років ХХ ст. - Свірзький замок був переданий Національній спілці архітекторів України.

Проаналізувавши історію замку та його власників, можна зробити висновок, що замок в основному використовувався як житлова резиденція.

Замковий комплекс Свірж продовжує реалізувати такі функції:

- ландшафтно-рекреаційна - територія парку замку та озера;
- житлова – готельні номери у замку;
- сакральна – біля паркової території замку існує церква Святої Трійці та Успіння Богородиці (греко-католицька);
- наукова та навчально-виховна – резиденція, будинок творчості Національної Спілки Архітекторів України (проведення конференцій, зустрічей, семінарів, з'їздів, конкурсів);
- святкування різних подій (оренда замку);
- концертно-фестивальна - проведення різних заходів (етно-фестиваль Svirzh World Music Festival 2009, рок-фестиваль Woodstock Ukraine-2016; фестиваль Lvivmozart - прем'єра опери Бортнянського «Алкід»; архітектурний фестиваль «Вежа»);
- кінематографічна (кінозйомка) - зйомки фільму «Довбуш» Олесь Санін, зйомки фільму «Д'Артаньян і три мушкетери»).

Замковий комплекс Свірж не має інженерного забезпечення: опалення, води, каналізації; електрозабезпечення в необхідному об'ємі; автостоянки; його територія не облаштована для комфортного використання.

Замок було майже закрито. Але зараз він Відроджується. Він відкритий для відвідування, проводяться екскурсії. В замку та на території, створені тимчасові місця харчування. Проходять виступи з реконструкції історичних подій, фестивалі архітекторів. Але для більшої прибутковості заплановано розробити та виконати комплекс робіт з реставрації, реновації та пристосування комплексу до комфортного та зручного використання, додати відсутні необхідні функції.

Інформаційна реклама, популяризація туристичного маршруту «Золота підкова» та включення у нові - «Львівське намисто» та «Свірзька Перлина» приверне увагу туристів.

Завдяки зусиллям спільноти архітекторів Національної Спілки

Архітекторів та його регіональних організацій розпочато проектно-реставраційні роботи, проведено конкурс на концепцію пристосування замку Свірж. До цього проводились тільки студентські воркшопи та дипломні роботи. Зараз замок потрапив у список «Великої реставрації» і на його реставрацію виділяються кошти.

На основі отриманого досвіду автори статті за завданням НСАУ «Конкурс на кращу проектну пропозицію реставрації з пристосування під культурно-мистецький центр пам'ятки архітектури національного значення - замку XV - XVII ст. (ох.№481) у с. Свірж Львівського району Львівської області» розробили проєкт щодо пристосування замку у м. Свірж. Таким чином аналітичні дослідження та систематизація європейського досвіду впроваджуються у реальне пристосування замку та його інтеграцію у культурне життя регіону.

На Рис. 7 схематично зображено рішення щодо генерального плану замку у м. Свірж. Основна концепція авторів проєкту полягає у розробленні підземного блоку обслуговування, що забезпечить задовільнення потреб відвідувачів (ресторан, сувенірні крамниці, інтернет кафе, велопрокат, санвузли, продуктовий магазин, зона відпочинку, книгарня), та гармонійно впишеться у існуючий ландшафт.

Рис. 7 – Ескізне рішення генплану замку у м. Свірж, Львівської області

2

123321

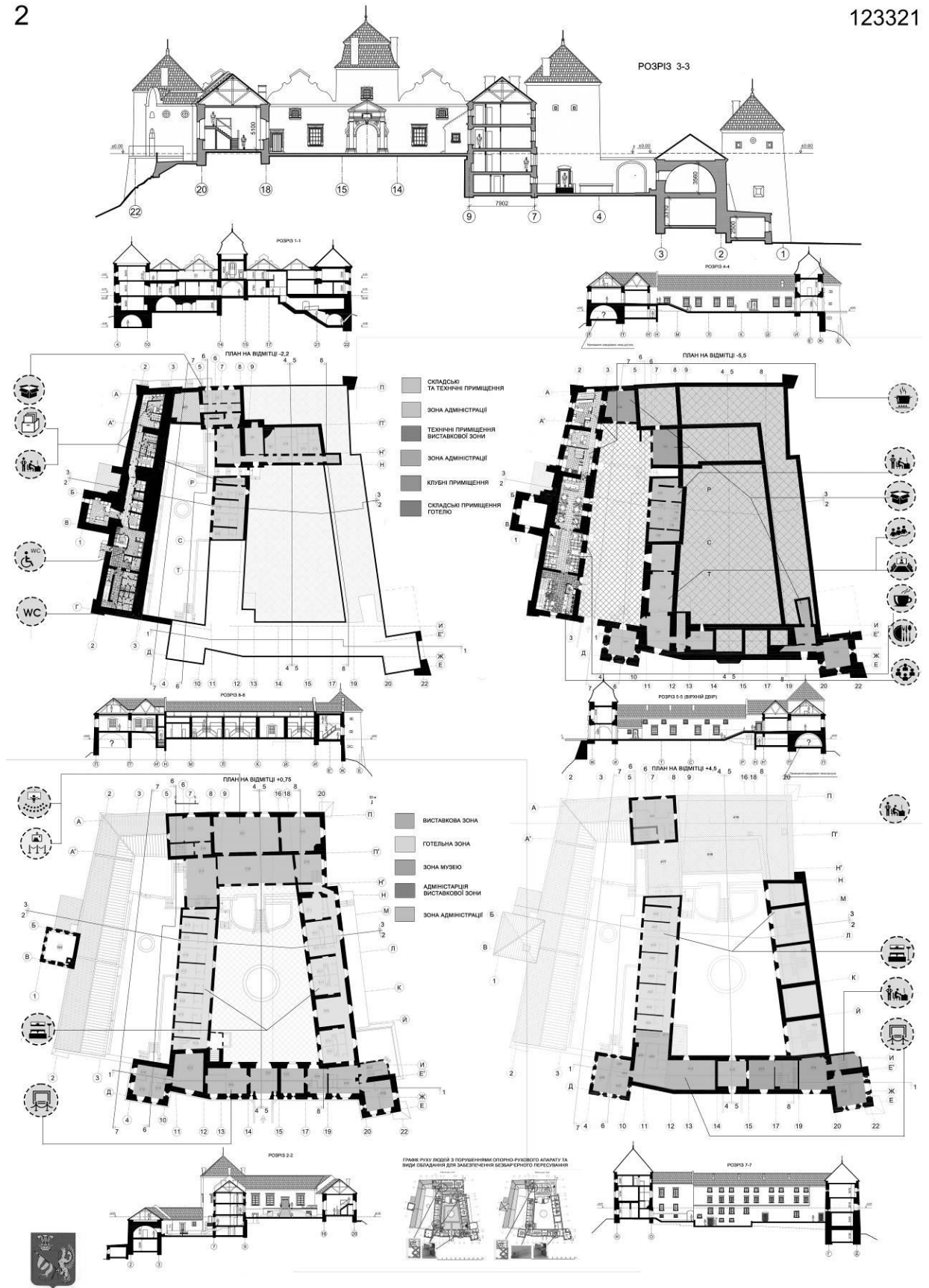

Рис. 8 – Планувальні рішення конкурсного проекту по пристосуванню замку у м. Свірж до актуального використання

Висновки. Підсумовуючи вище наведене можна зробити висновок, що використання широкої палітри методів реновації та пристосування замків набуває особливої актуальності. Світовий досвід пропонує низку підходів, які дозволяють зробити замок центром тяжіння для відвідувачей, особливістю та символом певного села, міста, області, що залучає додаткові інвестиції та привілегії. Проаналізувавши досвід із пристосування замкових комплексів під сучасне використання, зокрема, культурно-туристичні комплекси, можна виділити методи, що використовуються найчастіше після необхідної консервації і реставрації споруд: музеєфікація, театралізація, міфологізація, адаптація до сучасних потреб. Додатковим прийомом ревіталізації, зокрема активізації культурно-туристичних функцій мають бути: створення готелю на території комплексу або біля нього, кафе та ресторанів, улаштування системи доріжок, сходів та оглядових майданчиків, замовлення і забезпечення трансформативності збірно-розбірних конструкцій для проведення фестивалів, використання світлових інсталяцій та проєкцій на фасадах замків, також важливим є розміщення сувенірних та продуктових крамничок, місць для паркування авто. Незалежно від стадії і повноти реалізації сценаріїв реновації потрібно передбачати санвузли, доступність людей з інвалідністю при відвідуванні замків, підтримувати належний стан приміщень та обслуговування, встановлювати інформаційні стенди для навігації по території.

Впровадження цих досліджень було апробовано при розробленні проєкту реконструкції замку Свірж. У проєкті було запропоновано ввести підземний простір із новими функціями обслуговування, який би не заважав сприйняттю самого замку, зробити парковки для автобусів та машин, побудувати на території комплексу готельні котеджі для відпочиваючих, облаштувати пляж для комфортного відпочинку, влаштування на островці альтанки, а на іншому островці, що знаходиться у заболоченій місцевості – пішохідні мостики та оглядові майданчики та зафіксувати заповідно-рекреаційну зону. Також у роботі розроблено пристосування Південно-Західного корпусу замку під ресторанну функцію та під архітектурні майстерні.

Список джерел

1. Андрусак У.Б. Принципи функціонально-планувальної реорганізації замкових комплексів на прикладі Івано-Франківської області: автореф. дис. ... канд. арх.. Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова, Харків, 2019.
2. Андрусак У. Б. Принципи функціонально-територіальної реорганізації замкових комплексів у структурі історичних населених пунктів. канд. арх., доцент, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу,

Івано-Франківськ, Україна, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5312-5016>
DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_conf/30012021/7383 Режим доступу:
<https://conferences.rsglobal.pl/index.php/conf/catalog/download/8/13/293-1?inline=1>

3. Аніпко Н. П. Середньовічні замки і фортеці. Рекреаційно-туристське використання / Н.П Аніпко // Краєзнавство, географія, туризм. – №20, травень 2011. – С.15-18.

4. Босенко Є.В. Визначення потенціалу адаптації значних історичних будівель, як спосіб збереження архітектурної спадщини: дис. на здобуття наукового ступеня канд. арх.. Харківський національний університет будівництва та архітектури, Харків, 2019.

5. Брич М. Музеєфікація пам'яток архітектури та містобудування як засіб збереження історико-культурної спадщини / М. Брич // *Historical and cultural studies*. - 2015. - Vol. 2, Num. 1. - С. 31 - 35. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/hcs_2015_2_1_9.

6. Буравченко С. Г., Куліш Н. Слідами Дракули / Буравченко С. Г., Куліш Н. // *Особняк 2(49)*. - 2008. - С. 9-24.

7. Воронкова І. С. Архітектурно-типологічні принципи реновації бібліотек вищих навчальних закладів України: автореф. дис. канд. арх. : 28.11.2016 / Воронкова І. С.; Національний університет "Львівська політехніка" - Львів, 2016. - 21 с.

8. Вотінов М. А. Реновація і гуманізація суспільних просторів в міському середовищі: монографія / М. А. Вотінов; Харків. нац. ун-т гір. госп-ва ім. А. Н. Бекетова.-Харків: ХНУГХ ім. А. Н. Бекетова, 2015.-153 с. ISBN 978-966-695-353-0

9. Гнатюк Л.Р., Яременко О.Ю. Проблематика збереження палацово-паркових комплексів України. *Теорія та практика дизайну*: зб. наук. праць. К.: НАУ, 2020. Вип. 20. С.39-47. doi:10.18372/2415-8151.21.15059

10. Зарічняк А. П., Чернявська С.С. Фортифікаційні споруди карпатського регіону Румунії як об'єкт туристичної атракції. УДК 338.48 (498) ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» Карпатський край 2018 1-2(12-13)стор. 194

11. Кокарева О.І., Храплива-Антошків Н.Л., Шпондарук В.В. Закордонний досвід використання замків у туристичній сфері // *Замковий туризм Тернопільської області: проблеми та перспективи розвитку: матер. Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Тернопіль, 4 трав. 2012 р.). Тернопіль, 2012. – С. 142 – 145.

12. Лесик О.В. Принципи реставрації пам'яток архітектури. Традиції та новаторство // *Українська академія мистецтва*. – Вип. 21. – 2013. – С. 97 – 103.

13. Лесик О. В. Замки та монастирі України. — Львів, 1993. — С. 74 – 75.

14. Лысый И.О. Пути туристической адаптации памятников замковой архитектуры Украины // *World Science in 2016: Results: Proceedings of II International scientific conference* (Morrisville, January 26, 2017). Morrisville: Lulu Press., 2017. Pp. 38 – 42.

15. Лисий І. Суспільно-туристична ревіталізація замків Івано-Франківської області: досвід і перспективи. УДК 379.82:908(477.86)

16. Лисий І.О. Проблематика етнотуристичного використання замків Івано-Франківської області // *Карпатський край*. – Вип. 1 (4). – 2014. – С. 117 – 123.

17. Піняжко Т. Реставрація та сучасне використання фортифікаційних об'єктів Галичини середини ХІХ століття // *Проблеми дослідження, збереження та реставрації історичних фортифікацій*: збірн. наук. праць за результатами 4-ої Міжнар. конф. мол. науковців (м. Львів, 30 – 31 трав. 2012 р.). Львів: Видавництво Львівської Політехніки, 2013. – С. 114 – 118.

18. Полутренко У.Б. Методи збереження та відновлення палацово-замкових комплексів Прикарпаття // *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*. – Вип. 37. – 2014. – С. 255 – 262.

19. Полутренко У.Б. Замок Черторыйских в Чернелице: перспективы восстановления и включения в рекреационно-туристическое пространство Западной Украины // *Традиции и современное состояние культуры и искусств*: матер. Междунар. науч.-практ. конф., (г. Минск, 28 – 29 ноября 2013 г.). Минск, 2013. – С. 71 – 75.

20. Шашкова І.С. Способи пристосування старовинних замків до сучасних потреб // *POLIT.Challenges of science today*. - 2021.

21. Silvia Soldano, Patrizia Borlizzi, Ph.D., Marco Valle, Ph.D. Use and re-use of medieval ruins: *Report on current state of art of use and re use of medieval ruins*. 12/2017

References

1. Andrusyak U.B. (2019) Principles of functional-planning reorganization of castle complexes on the example of Ivano-Frankivsk region [Pryntsypy funktsional'no-planival'noyi reorhanizatsiyi zamkovykh kompleksiv na prykladi Ivano-Frankivs'koyi oblasti]: *KHNUHKH im. A. N. Beketova, Kharkiv*. (in Ukrainian)

2. Andrusyak U. B. Principles of functional-territorial reorganization of castle complexes in the structure of historical settlements [Pryntsypy funktsional'no-terytorial'noyi reorhanizatsiyi zamkovykh kompleksiv u strukturi istorychnykh naselenykh punktiv] IFNTUNG, Ivano-Frankivs'k, Ukrayina, DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_conf/30012021/7383 (in Ukrainian)

3. Anipko N. (2011) Medieval castles and fortresses. Recreational and tourist use [Seredn'ovichni zamky i fortetsi. Rekreatsinyo-turyst-s'ke vykorystannya] *Krayeznavstvo, heohrafiya, turyzm.* – №20. – S.15-18. (in Ukrainian)
4. Bosenko YE.V. (2019) Determining the adaptation potential of significant historic buildings as a way to preserve the architectural heritage [Vyznachennya potentsialu adaptatsiyi znachnykh istorychnykh budivel', yak sposib zberezheniya arkhitekturnoyi spadshchyny] HNUBA, Kharkiv. (in Ukrainian)
5. Brych M. (2015) Museification of monuments of architecture and urban planning as a means of preserving historical and cultural heritage [Muzeyefikatsiya pam'yatok arkhitektury ta mistobuduvannya yak zasib zberezheniya istoryko-kul'turnoyi spadshchyny] *Historical and cultural studies.* - Vol. 2, Num. 1. - S. 31-35. (in Ukrainian)
6. Buravchenko S. H., Kulish N. (2008) In the footsteps of Dracula [Slidamy Drakuly]. 49, 9-24. (in Ukrainian)
7. Voronkova I. S. (2016) Architectural and typological principles of renovation of libraries of higher educational institutions of Ukraine [Arkhitekturno-typolohichni pryntsypy renovatsiyi bibliotek vyshchykh navchal'nykh zakladiv Ukrayiny] *Natsional'nyy universytet "L'vivs'ka politekhnika",*- 21 s. (in Ukrainian)
8. Votinov M. A. (2015) Renovation and humanization of public spaces in the urban environment [Renovatsiya i humanizatsiya suspil'nykh prostoriv v mis'komu seredovyschi] KHNUHKH im. A. N. Beketova, Kharkiv,-153 s. ISBN 978-966-695-353-0 (in Ukrainian)
9. Hnatyuk L.R., Yaremenko O.YU. (2020) Problems of preservation of palace and park complexes of Ukraine [Problematyka zberezheniya palatsovo-parkovykh kompleksiv Ukrayiny] *Teoriya ta praktyka dyzaynu:* NAU., Vyp. 20. S. 39 - 47. doi:10.18372/2415-8151.21.15059 (in Ukrainian)
10. Zarichnyak A. P., Chernyavs'kas. S.S. (2018) Fortifications in the Carpathian region of Romania as a tourist attraction. [Fortyfikatsiyini sporudy karpats'koho rehionu Rumuniyi yak ob'yekt turystychnoyi atraktsiyi] *DVNZ, Karpat-s'kyi kray* 1-2(12-13)stor. 194 (in Ukrainian)
11. Kokareva O.I., Khraplyva-Antoshkiv N.L., Shpondaruk V.V. (2012) Zakordonnyy dosvid vykorystannya zamkiv u turystychniy sferi [Foreign experience of using castles in the tourist sphere] *Zamkovyy turyzm Ternopil's'koyi oblasti: problemy ta perspektyvy rozvytku:* mater. Mizhnar. nauk.-prakt. konf. Ternopil', – S. 142 – 145. (in Ukrainian)
12. Lesyk O.V. (2013) Principles of restoration of architectural monuments. Traditions and innovation [Pryntsypy restavratsiyi pam'yatok arkhitektury. Tradytsiyi ta novatorstvo] *Ukrayins'ka akademiya mystetstva.* – Vyp. 21. – S. 97 – 103. (in Ukrainian)

13. Lesyk O. V. (1993) Castles and monasteries of Ukraine [Zamky ta monastyri Ukrayiny] — L'viv, — S. 74–75. (in Ukrainian)

14. Lysyy Y.O. (2017) Ways of tourist adaptation of monuments of castle architecture of Ukraine [Puty turystycheskoy adaptatsyy pamyatnykov zamkovoy arkhytektury Ukrainy] *World Science in 2016. Morrisville: Lulu Press.*, Pp. 38 – 42. (in Ukrainian)

15. Lysyy I. Socio-tourist revitalization of castles of Ivano-Frankivsk region: experience and prospects [Cuspil'no-turystychna revitalizatsiya zamkiv Ivano-Frankivs'koyi oblasti] UDK 379.82:908(477.86) (in Ukrainian)

16. Lysyy I.O. (2014) Problems of ethnotouristic use of castles in Ivano-Frankivsk region [Problematyka etnoturystychnoho vykorystannya zamkiv Ivano-Frankivs'koyi oblasti] *Karpats'kyi kray. – Vyp. 1 (4).*– S. 117 – 123. (in Ukrainian)

17. Pinyazhko T. (2013) Restoration and modern use of fortifications of Galicia in the middle of the XIX century [Restavratsiya ta suchasne vykorystannya fortyfikatsiynykh ob"yektiv Halychyny seredyny KHIKH stolittya] *Problemy doslidzhennya, zberezhennya ta restavratsiyi istorychnykh fortyfikatsiy: zbirn. nauk. prats' za rezul'tatamy 4-oyi Mizhnar. konf. mol. naukovtsiv (m. L'viv, 30 – 31 trav. 2012 r.). Lviv Polytechnic Publishing House.* - P. 114 - 118. (in Ukrainian)

18. Polutrenko U.B. (2014) Methods of preservation and restoration of palace and castle complexes of Prykarpattia [Metody zberezhennya ta vidnovlennya palatsovo-zamkovykh kompleksiv Prykarpattya] *Suchasni problemy arkhytektury ta mistobuduvannya.* – Vyp. 37.– S. 255 – 262. (in Ukrainian)

19. Polutrenko U.B. (2013) Chertoryysky Castle in Chernelitsa: prospects for restoration and inclusion in the recreational and tourist space of Western Ukraine [Zamok Chertoryyskykh v Chernelytse: perspektyvy vosstanovlenyya y vklyuchenyya v rekreatsyonno-turystycheskoe prostranstvo Zapadnoy Ukrainy] *Traditions and the current state of culture and arts: Mater. International. scientific-practical conf. Minsk.* - P. 71 - 75. (in Ukrainian)

20. Shashkova I.S. (2021) Ways to adapt ancient castles to modern needs [Sposoby prystosuvannya starovynnykh zamkiv do suchasnykh potreb] *POLIT.Challenges of science today.* K.: NAU. (in Ukrainian)

21. Silvia Soldano, Patrizia Borlizzi, Ph.D., Marco Valle, Ph.D. (2017) Use and re-use of medieval ruins: Report on current state of art of use and re use of medieval ruins. (in English)

Аннотація

Шашкова Ирина Сергеевна, студентка, кафедра архитектуры и пространственного планирования, Национальный авиационный университет.

Буравченко Сергей Григорьевич, кандидат архитектуры, профессор кафедры архитектуры и пространственного планирования, Национальный авиационный университет.

Хлюпин Александр Анатольевич, старший преподаватель кафедры архитектуры и пространственного планирования, Национальный авиационный университет.

Пивоваров Александр Григорьевич, старший преподаватель кафедры архитектуры и пространственного планирования, Национальный авиационный университет.

Методы приспособления замков под культурно-туристические комплексы

В статье раскрыты и выделены методы приспособления замков под культурно-туристические комплексы. Проанализированы примеры из практики приспособления замков Европы, в частности культурно-туристических комплексов.

Основными методами приспособления замков, которые были выявлены в результате исследования, после необходимой консервации и реставрации зданий являются следующие: музеефикация, театрализация, мифологизация, адаптация к современным потребностям. Дополнительными приемами ревитализации, в частности активизации культурно-туристических функций должны быть: создание гостиницы на территории комплекса или возле него, кафе и ресторанов, устройство системы дорожек, лестниц и смотровых площадок, заказ и обеспечение трансформативности сборно-разборных конструкций для проведения фестивалей, использование световых инсталляций и проекций на фасадах замков, также важно размещения сувенирных и продуктовых магазинов, мест для парковки авто.

На основе данного исследования по заданию НСАУ «Конкурс на лучшее проектное предложение реставрации по приспособлению под культурно-художественный центр памятника архитектуры национального значения - замка XV - XVII вв. (Ох.№481) в с. Свирж Львовского района Львовской области » авторами статьи был разработан проект по приспособлению замка в г. Свирж Львовской области. Таким образом аналитические исследования и систематизация европейского опыта внедряются в реальное приспособление замка и его интеграцию в культурную жизнь региона.

Ключевые слова: реновация; приспособление; новая функция; замковые комплексы; замок; руины; замок Свирж; реконструкция.

Annotation

Irina Shashkova, student, Faculty of architecture, construction and design, National aviation university.

Serhii Buravchenko, candidate of architecture, professor of architecture, Faculty of architecture, construction and design, National aviation university.

Oleksandr Khliupin, senior lecturer of architecture, Faculty of architecture, construction and design, National aviation university.

Oleksandr Pyvovarov, senior lecturer of architecture, Faculty of architecture, construction and design, National aviation university.

Methods of adaptation of castles for cultural and tourist complexes

The article reveals and highlights the methods of adaptation of castles for cultural and tourist complexes. Examples from the practice of adapting European castles, in particular for cultural and tourist complexes, are analyzed.

The main methods of adaptation of castles, identified as a result of research, after the necessary conservation and restoration of buildings are the following: museification, theatrical performance, mythologizing, adaptation to modern needs. Additional methods of revitalization, in particular the activation of cultural and tourist functions should be: the creation of a hotel on or near the complex, cafes and restaurants, arrangement of a system of paths, stairs and observation decks, ordering and ensuring the transformability of prefabricated structures for festivals, use of lighting installations and projections on the facades of castles, it is also important to place souvenir and grocery stores, parking spaces.

Based on this experience, NSAU “Competition for the best design proposal for the restoration of the adaptation to the cultural and artistic center of the architectural monument of national importance - the castle of the XV - XVII centuries. (oh.№481) in the village. Svirzh, Lviv district, Lviv region ”the authors of the article developed a project to adapt the castle in Svirzh, Lviv region. Thus, analytical research and systematization of European experience are introduced into the real adaptation of the castle and its integration into the cultural life of the region.

Keywords: renovation; adaptation; new function; castle complexes; castle; ruins; Svirzh castle; reconstruction.